

Хосе Ерасти, Марино П. Алварес

НИКОЙ НЕ СЕ РАЖДА В ГРЕШНО ТЯЛО

Джендърна идентичност и куйър теорията: друг поглед

София, 2024

Преводът е направен по изданието

José Errasti, Marino Pérez Álvarez

NADIE NACE EN UN CUERPO EQUIVOCADO

Éxito y miseria de la identidad de género

© Centro de Libros PAF, SLU., 2022

© José Manuel Errasti Pérez y Marino Pérez Álvarez, 2022

© Издателство „Изток-Запад“, 2024

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Александър Спирдонов, превод, 2024

© Амелия Валкарсел, предговор, 2024

© Андрей Димитров, оформление на корицата, 2024

ISBN 978-619-01-1391-1

**ХОСЕ ЕРАСТИ
МАРИНО П. АЛВАРЕС**

**НИКОЙ
НЕ СЕ РАЖДА
В ГРЕШНО ТЯЛО**

*Джендърна идентичност
и куизър теорията: друг поглед*

Превод от испански
Александър Спирдонов

На всички студенти с надеждата, че на страниците на тази книга ще открият небезопасно пространство за своите идеи; знание, което ще разтърси предразсъдъците им; и интелектуално упражнение, в което ще оценят разликата между дисциплината на академичния труд и комфорта на рекламната реторика

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор от Амелия Валкарсел	9
Въведение	17
Защо се забъркахме в това?	23
1. Откъде идват децата	25
Пол 101: момче или момиче?	27
Анизогамия: <i>нужни са двама, бейби</i>	31
Интерсексуалните хора не са между двата пола	37
Представете си храната да нямаше нищо общо с храненето	41
Тази страна не е подходяща за новородени	43
Обезсмисленият пол	47
Защо няма трансвъзрастни хора?	51
2. Различен като теб, специален като теб, уникален като теб	52
Персонализирайте салатата си	54
Манхатън, кока-кола, инстаграм	57
Митовете на идентичността: да бъдеш себе си	64
Митът за емоциите: да чувстваме силно	68
Преднамерената наивност	71
3. Хилядите фронтове на куиър нашествието	76
Законодателство. От Джокаякарта до Ла Риоха	78
Образование. Мария обича да играе на футбол – дали всъщност не е момче?	85
Фирми и корпорации. Много толерантност и малко синдикати	90
Телевизия. Трансполовите хора като зрелище	94
Финансиране. Кой плаща за това?	97

6	<p>4. Преобръщане на куиър миража..... 103</p> <p> Социално-полова или полова идентичност ..... 104</p> <p> Жени и мъже, мъже и жени..... 111</p> <p> Всичко е обратното на онова, което показват картите..... 116</p> <p> Възможно е друго виждане за човека ..... 120</p> <p>5. Куиър теорията на изпитание:</p> <p>Джудит Бътлър и Пол Б. Пресиадо..... 124</p> <p> Критическа теория, постструктурализъм и постмодернизъм ..... 126</p> <p> Постколониални изследвания и изследвания на жените ..... 130</p> <p> Бътлър и хистрионната перформативност ..... 133</p> <p> Бътлър и криворазбраната феноменология ..... 137</p> <p> Бътлър, психоанализата и биологията „по нейния си начин“ ..... 141</p> <p> Пресиадо и онтологията на дилдото..... 144</p> <p> Пресиадо и самоцелната трансгресия..... 149</p> <p> Пресиадо и привилегиите на белия човек..... 153</p> <p>6. Как стигнахме дотук</p> <p>и как можем да се измъкнем..... 154</p> <p> Постколониални угречения и девалвиране на репродукцията ..... 155</p> <p> Инфантилизация на университета ..... 159</p> <p> Куиър активизмът и социалната справедливост..... 164</p> <p> Възкръсналият гностицизъм..... 173</p> <p> Постмодернизмът, куиър теорията и социалната справедливост като светска религия..... 177</p> <p> Животът и философията отвъд куиър миража ..... 181</p> <p>7. Трансдетството: родени в грешно тяло? ..... 187</p> <p> Какво се случва с децата?..... 188</p> <p> Тежки времена за детството и юношеството ..... 192</p> <p> Изведнъж станах транс: случаят с Дагни..... 196</p> <p> Новият дуализъм на душата, затворена в тялото ..... 200</p> <p> Всъщност никой не се ражда в грешно тяло..... 204</p>
---	--

8. Отказ от афирмативния подход:	
откриване на алтернативи	212
Измамната дихотомия:	
афирмативният подход срещу репаративната терапия	214
Афирмативният подход не е очевиден сам по себе си	220
Откриване на алтернативи	224
Половата дисфория канализира	
различни неразположения	226
9. Новговор, нови полове, нови аргументи	232
Новговор: „терфа“, трансфобия и „гръдно мляко“	233
Новите полове: толкова, колкото са хората на планетата	242
Неоаргументи в 280 знака	246
10. Трансфобифобия и инкуиъризиция	256
Фобофилия: склонността	
да принизяваме аргументите до фобии	256
Трансфобия и трансфобифобия.....	260
Светата <i>Инкуиъризиция</i> бди за човешките права.....	265
Заклучение	271
Благодарности	281
Библиография.....	283

ПРЕДГОВОР

ОТ АМЕЛИЯ ВАЛКАРСЕЛ*

*Изметнат е векът. О, жребий клет –
да съм роден, за да го сложа в ред!*

Шекспир,
Хамлет, Първо действие**

Това е книга, написана с научна строгост и чувство за хумор. Информативна и разбираема, тя е дело на двама университетски преподаватели, което я прави специална. До голяма степен целта ѝ е да припомни и да привлече вниманието ни към основни въпроси, които като че ли все повече ни убягват. Най-важният от тях е за пола, или по-точно – за половия диморфизъм. Книгата ни уверява, че полът съществува и че има две форми: мъж и жена; че целта му е възпроизводството и той я изпълнява безупречно. Полът обуславя репродуктивната функция на живите организми, тъй като позволява генетичния обмен и следователно създава биоразнообразие. Той съществува от около 600 милиона години. И понеже изглежда, че всичко това започва да се размива, авторите настоятелно ни припомнят, че в учебника по биология от прогимназията ще открием

---

* Амелия Валкарсел (1950) – испански философ, представител на феминистката философия; професор по морална и политическа философия в Националния университет за дистанционно обучение, а от 2006 г. – член на Държавния съвет на Испания.
(Всички бележки под линия освен изрично отбелязаните са на преводача.)

** Превод на Валери Петров.

същата информация. По думите им: „За да е възможно Джудит Бътлър* да съществува и да твърди, че новородените нямат пол, е било необходимо да се раждат деца с пол в продължение на шестстотин милиона години бинарно полово размножаване. Тя самата е свидетелство за онова, което отрича. Всеки потребител на туитър, който се обявява за „полово небинарен“ в своя профил, е последната брънка във верига от десетки милиони полово бинарни поколения и в случай че има потомство, той ще продължи тази верига.“ Това е така, защото полът е най-добрата размножителна стратегия и именно затова е толкова трайна.

Но дали е нужно да се утвърждава, че полът съществува? Да – колкото и екстравагантно да изглежда, дошло е време да защитаваме тезата, че Земята е кръгла и че полът съществува. Като оставим настрана Слънчевата система, съществуването на която предизвиква смут у някои хора, трябва да отбележим, че от 1993 г. полът е в онтологична несъстоятелност.

Често можем да прочетем, че „полът се приписва“, макар тази фраза да е лишена от смисъл. Това, изглежда, цели да покаже, че определянето на пола на което и да е живо същество е абстрактен проблем със сложно решение. Енигма. Но истината е, че полът не се приписва, а се вижда. Това е нещо доста просто при повечето гръбначни животни. Обикновеното наблюдение на гениталиите почти винаги е напълно достатъчно и шансът за допускане на грешка е минимален. Полът се констатира, а после се действа съобразно тази констатация. Колко пола има? Отговорът – очевиден, макар и оспорван – е, че в момента, както и в продължение на гореспоменатите шестстотин милиона години, има два пола: единият предоставя една гаметата – мъжкия, а другият предоставя друга гаметата и в много случаи изнася плода – женския. И тази истина е безусловна. Полът не е континуум**, нито интерсексуалните създания са различни полове – те са по-скоро вариации, каквито всеки

* Джудит Бътлър (1956) – американски философ, известна с теоретическите си разработки в сферата на феминизма, деконструкцията на пола и сексуалността.

** Модел, който представя вариациите като постепенни количествени преходи без резки промени и прекъсвания. – Б.р.

биологичен факт представя, и които, разбира се, са статистически незначими. Но от няколко години насам всяка сигурност по този въпрос се размива. Не само чуваме, че полът се приписва, а и че в действителност не съществува. Нима феминизмът до такава степен е триумфирал с твърденията си, че полът няма или не би трябвало да има значение, че тази новост се е превърнала в нещо общоприето? Нима не се доверяваме на общоприетото?

Свидетели сме на един широко разпространен и обезпокояващ социален феномен: в повечето отворени общества се утвърждават две противоположни идеи – едната, че полът е конструкт; другата, че е неоспоримо вътрешно усещане. Те вървят заедно, макар да са несъвместими. Но не се ограничават с поставянето на дискусийни въпроси, а са въплътени в законодателни, медицински и образователни практики. Всички отворени общества в една или друга степен познават този куиър* дует. Много от тях се поддават или се опитват да излязат от тази фаза на очевидна заблуда. Това, което наричам „куиър бълнуване“, е нещо видно с просто око: разбирането, че полът няма реално съществуване, а е по-скоро конструкт и по-точно перформативен конструкт. И в същото време е духовно откровение, което като съкровен вътрешен опит на всеки човек не може да бъде отречено.

В продължение на десетилетия съвместен труд и приятелство с Карлос Кастиля дел Пино**, най-бележития ни психиатър, винаги съм се интересуvala от една от любимите му теми: налудното разстройство, на което той посвети цяла книга. При налудността се наблюдава постепенно откъсване от действи-

---

* Куиър (от англ. *queer* – необичаен, странен) е неологизъм, придобил популярност чрез трудовете на Джудит Бътлър. Първоначалното му значение е свързано с презрителното отношение към хора с нетрадиционна сексуална ориентация, но постепенно се превръща в синоним на всички форми на полово, джендър или сексуална девиация, които се противопоставят на т.нар. хетеронормативност и полово бинарност както в социокултурен, така и в биологичен план.

** Карлос Кастиля дел Пино (1922–2009) е прочут испански невролог, психиатър и писател.

телността. Налудната личност „отвиква“ от нея и дава воля на фантазията и на езикотворчество, което да я подкрепи. В куйър доктрината откриваме не само проприй*, но и преди всичко глосолалия** при засегнатите лица, които съответстват перфектно на описанието на делюзия. Но това, което наблюдаваме в последно време, носи по-скоро белезите на колективна налудност. От факта, че има отделни личности с налудно разстройство, не следва автоматично, че съществуват колективни налудности, или поне не би било епистемологично честно да се твърди, но е възможно да се видят условия за това. Колективният делириум е синдром, който засяга социалните групи и се характеризира с приемането на определено убеждение като обективен факт. Хората са вярвали във вещици и са ги изгаряли на клада. Понякога, напротив, налудната вяра може да се корени в нещо реално, но да е изкривена в отношението си към реалния факт и към последиците от него. Индивидуалният делириум може да има отключващ фактор в някакво колективно състояние. Може да не познаваме до съвършенство природата на колективния делириум, но знаем какви са условията за неговата поява. И тук искаме да открием една отличителна черта на съвременното ни, която нашите автори посочват: нарцисизма.

Ерасти и Перес изтъкват неведнъж, че нарцисизмът, често пъти в съюз със снобизма, е отличителният знак на нашето време. Нещо повече, те твърдят, че се е превърнал в истинска епидемия. Всъщност добавят и още една причина – полът, този път разбран като сексуална активност, е излязъл извън рамките си в нашите общества, нещо, което не се е случило с други характеристики като възрастта например. Човешкият пол не е функционален в социален смисъл; вече няма стабилна основа и се е превърнал в нещо почти напълно автономно. В отворените

* Проприй (от лат. *proprius* – специален, характерен) е елемент от католическото богослужение от римски обред, който включва текстове и църковни разпеви, съответстващи на даден църковен празник.

** Глосолалия (от гр. *γλωσσολαλία*) е изкуствено създаден език или реч, характерен за хора с определени психически заболявания. Характеризира се с множеството неологизми, неправилното построяване на фразите и лесноусвоим синтаксис.

общества сексуалната активност не е табу и дори би могло да се каже, че е част от забавлението. От своя страна нарцисизмът е самореферентен. Страдащият от нарцисизъм човек вижда сам себе си като сбор от всички съвършенства без каквото и да било дефект, без каквито и да било задължения и без каквито и да било дългове за уреждане. Нарцисистичната личност не дължи нищо на никого, докато останалите постоянно трябва да му засвидетелстват възхищението си. Нарцисистичната личност не вижда нищо извън себе си и не благодари. Времето, в което живеем, се отнася към нас като към клиенти и следователно преднамерено култивира нашия нарцисизъм, основавайки на него своите печалби.

„Клиентът винаги е прав“ и освен това, понеже често не знае какво да прави с тази правота, трябва да му предложим и продадем воля за добродетел, да му покажем нагласи и вярвания без значение дали са донякъде екстравагантни, които да закупи, за да се отличава и да се изпълва със задоволство от своята оригиналност. „Ти го заслужаваш“, дори и да не се знае какво или колко точно заслужаваш. Истинското консуматорско общество лесно се поддава на нарцисистично подражание. Продават ни го и ние го купуваме. Какво би се случило, ако за пример ни бъдат предложени налудни личности, независимо дали са водени от добра воля или от зла умисъл? Да кажем, че ще имаме заинтересовани поддръжници, и друг тип хора, особено манипулативни, които, без да вярват в това, което проповядват, биха извели от него собствена изгода. Подобна дейност, която има безброй религиозни прецеденти, не може да бъде изключена.

Това, което авторите наричат „епидемия от нарцисизъм“, също има характеристиките на изкуствено подклаждан колективен делириум. И отново по думите на Кастиля дел Пино, дори всяка налудност да е грешка, тя почти винаги съдържа нещо неизбежно: тя е „необходима грешка“. За да започна важен и смислен диалог с авторите, поставям въпроса: дали причината за това е нарцисистичната култура или ужасът, породен от нестабилността на половите норми?

Полът се изявява в полова активност, вярно, и в биологичен план има два вида полова активност, съответстваща на два-

та пола. Но в случая с нашия чудат вид полът се пречупва през т.нар. социален пол*: съгласуван, но същевременно динамичен

* Испанското понятие „género“ (възприето от англ. „gender“), чието първоначално значение е „граматически род“ и „жанр“, е думата, с която се обозначава социалният пол на човека. Известни са проблемите с превода на понятието „gender“ още от дискусиите около ратифицирането на Истанбулската конвенция у нас. Съществуват няколко становища по въпроса за това как следва да бъде преведена категорията „gender“. Първото предложение е тя да бъде реципирана като юридически и научен неологизъм в този си вид, транскрибирана като „джендър“. С оглед на пейоративните семантични наслоения, които тя е придобила в обществото, този вариант не изглежда особено благоприятен. Съществува и алтернативата „gender“ (респ. „gender identity“) да се превежда като „род“ или „родов пол“, като прецедент за това е официалният превод на капиталния труд на Джудит Бътлър „Gender Trouble“ на български език като „Безпокойствата около родовия пол“ през 2003 г. (изд. „Етос“, пр. Диана Захариева). Въпреки че терминологичните дискусии по този въпрос продължават, смятаме, че е удачно терминът да се превежда като „социален пол“ не само защото официалният превод на Истанбулската конвенция на български език предпочита тази преводна форма, а защото категорията „социален пол“ дава най-точна представа за съдържанието на термина – пречупване на биологичния пол през социокултурни архетипи, модели, практики, очаквания, образи и т.н. В този смисъл в превода се отдава предпочитание на изразите „социален пол“ и „социално-полова идентичност“, въпреки че на определени места се използват и словосъчетанията „джендър/джендърна идентичност“ и „полова идентичност“ (в смисъла на „gender identity“ на английски език и „identidad de género“ на испански език), подчертавайки преднамереното смесване на двете категории от страна на куиър теорията и джендърната идеология и вече установеното значение на неологизма „джендър“ в правните и социалните науки в определени страни. Редно е да се позовем и на текста на Решение №13 на Конституционния съд на Република България от 27 юли 2018 г.: „Анализът на термините „gender“/„genre“, преведен на български език веднъж като „пол“ и втори път като „социален пол“, и „gender identity“/„l’identité de genre“, преведен на български език като „идентичност, основана на пола“, сочи, че понятията са свързани и следва да бъдат разбирани едно чрез друго. Понятието „gender“/„genre“ със съдържание „социално изградени роли, поведения, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и за мъжете“ отразява определени социални и културни представи за мъжете и жените, изградени в дадено общество към определен момент. Тези представи търпят развитие до степен, че по-новите могат да изключат

набор от норми, които диктуват какво трябва да бъде и да прави всеки пол. Тези норми са дестабилизиращи от феминистката цивилизация. Те са повече от разклатени, почти разрушени. В резултат на това сме в състояние на „полова аномия“. Това според мен е основната причина за налудността, която ни завладява. До този момент в това хилядолетие никой или почти никой вече не е нормативно бинарен, въпреки че всички имаме пол. Налудността не се подхранва от незнанието, че полът е бинарен, а от липсата на сигурност в половите норми. Защото в дълбините на всяка налудност има ужас, който е възможно да превъзмогнем чрез самата налудност. Лошото тук е, че лекарството е по-голямо зло от болестта.

Причината за куиър лудостта е феминистката култура и нейните егалитарни характеристики. Целият куиъризъм представлява неразбиране на феномена на нормативно обновление, съчетано с тотална подмяна на смисъла. „Социалният пол вече не е еднозначен... следователно полът не съществува.“ Но се опасявам, че – макар и това да е самата истина – не е достатъчно да се констатира, че Бътлър не е разбрала концепцията за „перформативност“ на Остин*. Защото фактът, че подобни дискурси придобиват известност, не е причината, а само още един симптом на случващото се. Не полът, а нормите, определящи мястото му, са дестабилизиращи по силата на много фактори.

по-старите, като например, че полът е биологично детерминиран. От тази гледна точка един биологичен мъж може да има „gender“ / „genre“ на жена и обратно. Това води до възможността за избор на индивида по своя воля на различна „идентичност, основана на пола“, която може и да не съвпада с биологичната. Така изложеното разбиране изразява аспекти на „Джендър идеологията“ – сбор от идеи, убеждения и вярвания, че биологично детерминирани характеристики на пола са ирелевантни, а има значение само половата самоидентификация“.

* Джон Лангшоу Остин (1911–1960) е виден английски философ, чието творчество е съсредоточено основно в сферата на философията на езика. Най-прочутата теза на Остин се отнася към т.нар. речеви актове, които биват локутивни, илокутивни и перлокутивни. Последните представляват речевите актове, разглеждани във връзка с резултатите им, поради което именно те се разглеждат като „перформативни изказвания“.

Налице е процес на инфантилизация на знанието, за което авторите на тази книга с право ни предупреждават. В нашата среда витае една преднамерена наивност, чрез която се опитваме да се разграничим от част от случващото се. Всичко е „защото така“, сякаш изследването на причините за което и да е явление не представя валидно обяснение и единственият начин да го разберем е чрез емоциите.

Прекалено много се изисква от емоционалната интелигентност, за да може да замени интелекта, който понякога става досаден. Куиър доктрината изисква да се абдикира от всякакъв намек за интелектуална състоятелност, за да не се създава безпокойство. Преднамерената наивност се крепи върху императива: „Остави го, теб какво те засяга.“ Но всъщност огромното мнозинство от хора ни засяга какво се случва в интелектуален и политически план. Искаме да го знаем, да го изследваме, да го анализираме. Тази книга е безспорен принос в това отношение. Не знам за какво трябва да благодарим повече на авторите – за интелектуалната им честност или за смелостта да отстояват истини, които днес са смущаващи. Нека не бъркаме желанията с правата и страховете с аргументите. Нуждаем се от много светлина по тези въпроси и книгата, която държите в ръцете си, служи великолепно на тази цел.

*АМЕЛИЯ ВАЛКАРСЕЛ,
професор по морална и политическа философия,
член на Държавния съвет на Кралство Испания*